

ORTA ASYA'DA İSLÂM

TEMSİLDEN FOBİYE

CİLT: I

TANIMADAN TANIMLAMAYA

EDİTÖR

DR. MUHAMMET SAVAŞ KAFKASYALI

Ankara-Türkistan, 2012

İslâmofobinin Beslendiği Kaynaklardan Biri Olarak Medeniyetler Çatışması

Dr. Murat Yılmaz

Siyaset Bilimci,
Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)
İç Politika ve Demokratikleşme Koordinatörü

ÖZET

Yabancı düşmanlığı ve ırkçılık günümüzün en büyük problemlerinin başında gelmektedir. Bu problemin önemli parçalarından birini de Batı'da gittikçe yükselen İslâmofobi oluşturmaktadır. İslâmofobi'nin Batıda yükselen bir ideoloji haline gelmesi Batı'da yaşayan Müslümanlar kadar, Batı dışındaki Müslümanları da giderek artan bir şekilde tehdit etmektedir. Ancak İslâmofobi yakın bir zamanda ortaya çıkmış bir ideoloji değildir. Bu ideolojiyi yerleştirme çabalarının arka planında tarihî çatışmalardan yararlanarak yeni stratejiler imal etme gayreti dikkat çekmektedir.

Soğuk savaşın bitmesi ile birlikte iki kutuplu dünya üzerine kurulan dengelerin ne yönde değişeceği düşüncesi kaos korkusunu da beraberinde getirmiştir. Bu kaos korkusunun üstesinden nasıl gelineceği hususunda çeşitli teoriler fazla zaman kaybedilmeden ortaya konulmuştur. Demir Per-

de'nin yıkılmasının ardından kaosa karşı beklenen teorilerin kaynağı, dünyadaki tek süper güç vasfını kazanan ABD olmuştur. Ancak ABD liderliğinde bir "yeni dünya düzeni" olacağı iddiasındaki kibirli muzafferiyet, dünyanın birçok bölgesinde meydana gelen savaş ve iç savaşlarla oluşan "yeni dünya düzensizliği"ne bir nizam ve intizam verme anlayışına dönüşmüştür. Bu meyanda tarihin sonu, medeniyetler çatışması, yaklaşan anarşi, düşük yoğunluklu çatışma, sınırsız dünya, küreselleşme, kontrolden çıkmış dünya, moleküler iç savaş, post-modern savaş gibi adlarla ifade edilen teoriler gündeme gelmiştir.

Bu teoriler içerisinde İslâmofobi'nin öncülü olarak değerlendirilebilecek teori "Medeniyetler Çatışması"dır. "Medeniyetler Çatışması"nı yeni bir haçlı seferi için silahlara çağrı, bir savaş çılgılığı, bir slogan olarak nitelendirilmiştir. Huntington'ın analitik akla değil, insanın mensubu olduğu grup reflekslerine hitap ettiği ve ABD'deki siyasî iklimin öncü işaretlerini verdiğini ifade eden Sacco, bu düşünceleri gerçekçi bulmamakla beraber, sırf tekrar edile edile normal hâle gelecek ve gerçekleşebilecek kehanetler hâline dönüşebileceğini iddia etmiştir. Huntington'ın İslâm medeniyetine yönelik menfi bakış açısı ve Türkiye'yi medeniyetler karşısında en fazla "bölünmüş ülke" olarak değerlendirmesi, bu konunun ciddiyetle ele alınması gerektiğini ziyadesiyle göstermektedir.

İslâmofobi'ye kaynaklık eden Medeniyetler Çatışması teorisi değerlendirilirken hemen inanmamak ve iddia edilenle gerçekte olan arasındaki farkı anlayabilme ihtiyacı hâsıl olmaktadır. Bu farkı anlayabilmek için failin sadece niyetine değil aynı zamanda fillerine de bakmak gereklidir.

Fiillere bakıldığında Medeniyetler Çatışması tezi, İslâmofobiye besleyen ve arkasına siyasi bir destek ve derinlik veren bir rol oynamıştır. Bu yüzden İslâmofobiyle mücadele, arkasındaki bu siyasi destek ve stratejiyle de mücadeleyi icap ettirmektedir.

GİRİŞ

Günümüz dünyasında insanlığın önemli problemlerinden birini her tür yabancı düşmanlığı ve ırkçılık teşkil ediyor. Bunlardan İslâmofobi Batıda giderek yükselen bir tehdit. İslâmofobi'nin Batıda yükselen bir ideoloji haline gelmesi Batıda yaşayan Müslümanlar kadar, Batı dışındaki Müslümanları da giderek artan bir şekilde tehdit ediyor. İslâm dünyası bu tehditle doğrudan maruz kaldığı zararların yanında, dolaylı olarak da Batıda yükselen İslâmofobi'nin muadili yabancı düşmanı ve ırkçı ideolojilerin İslâm dünyasında gelişip serpilmesinden zarar görmektedir. İslâm dünyası İslâmofobi'nin iç mücadelede kullanılan bir tez olması yüzünden iç çatışmalar da yaşamaktadır. İslâmofobi ne zuhur bir ideoloji değil. Bunun arkasında tarihi çatışmaları kullanarak ideoloji ve stratejiler imal etmeye yönelen politik gayretler de var. İslâmofobi için bu örneği "mede-

niyetler çatışması” tezi üzerinden görmek mümkündür. Bu yazıda medeniyetler çatışması tezi İslâmofobi’nin öncülü olarak değerlendirilecektir.

Soğuk Savaş Sonrası Beklenen Tez

Soğuk Savaşın bitmesiyle dünya yeni bir "durum değerlendirmesi" içine girdi. Soğuk Savaş döneminde inşa edilen kozmosun yıkılması, bir "kaos korkusunu"¹ tedavüle sokuyordu: Böylece bizleri kaostan kurtaracak yeni bir kozmosu inşa edecek bir "x" teorisi beklenir oldu.²

Bir "x" teorisi bekleyişi karşılıksız kalmadı, artık bir çok "x" teorisinden bahsedilebilecek durumundayız. Biz burada "x" teorilerinden yalnızca biri üzerinde teksif olarak, bu teorinin giriş bilgilerini sunmayı deneyeceğiz. Yeri geldikçe konumuzla ilgileri ölçüsünde diğer "x" teorilerine de atıflarda bulunarak, üzerinde asıl olarak duracağımız "Medeniyetler Çatışması" teorisini tebarüz ettirecek bilgilere işaret etmekle yetineceğiz.

Konuya girmeden, medeniyet kavramı üzerinde biraz durmak lazım. Bir ansiklopedi bilgisiyle başlayalım:

"Medeniyet kelime anlamı olarak şehirleşmek, şehir hayatını benimsemek anlamına gelir; teknik anlamda kültürün maddî ve teknik unsurlarını ifade eden bir terimdir."

"Arapça 'şehir' demek olan Medine kelimesinden türetilen 'medeniyet', Batı dillerindeki 'civilisation'a karşılık olmak üzere, XIX. yüzyıldan itibaren dilimizde kullanılmaktadır. Daha önce Osmanlı yazarlarının insanlığın maddî ve manevî bakımdan yüksek refah dönemlerini anlatmak için 'medeniyet' anlamında imar, ümran ve ma'mur kelimelerini kullanmayı tercih ettikleri görülür. 1890'lardan itibaren 'medeniyet' bugünkü teknik özellikleri de ifade eden bir terim olarak dilimize yerleşmiş, 1940'lardan sonra ise yerine 'uygarlık' kelimesi teklif edilmiştir. Günümüzde her iki kelime birlikte kullanılmaktadır."

Bizim medeniyet kelimesini tercih edişimiz, din kelimesi ile karabetindendir. Eski adı **Yesrib** olan yere Hz. Peygamberin hicret etmesiyle **Medine-i Nebi** denilmeye başlanmıştır."³ Bu ibare Nebinin şehri veya beldesi anlamının ötesinde, dinin yaşadığı yer olarak da bir anlam kazanmıştır.

¹ Kaos zannettiğimiz bir başka kozmos olduğu konusunda Kadir Cangızbay şöyle diyor: "Bize kaosmuş gibi gelen, aslında birilerinin, bizi de kapsayan, bizi de kendisine tabi kılan kozmos'undan başka bir şey değildir." *Hiç Kimsenin Cumhuriyeti*, Ütopya Yay., Ankara, 2000, s.112. Cangızbay bizi, nüfuz edemeyerek kaos zannettiğimiz yeni kozmos'un ardındaki düzenleyicilere, faillere karşı uyarıyor.

² Stephen M. Walt, "Uluslararası ilişkiler: Bir Dünya Binbir Kuram" (Çev. Başak Çalı), *Foreign Policy*, (Türkiye), Bahar 1998, s. 20.

Huntington medeniyeti dine indirgememektedir ama ona tayin edici bir öncelik vermektedir. Bu itibarla uygarlık yerine medeniyeti tercih etmemiz Huntington¹ m meramını daha iyi ifade edebilmek içindir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Churchill'in ifadesiyle Avrupa'yı ikiye bölen "demir perde"nin teşekkülü ile ikili kutuplu bir dünya "dengesinden" bahsedilebilirdi. Bu "denge", 1917 Ekim Bolşevik Devrimiyle kurulup İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında dünyayı etkileyen "alternatif bir güce dönüşen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin liderliğindeki Sosyalist Doğu Bloğu (Varşova Paktı) ile bunun karşısında yer alan esas olarak liberal demokrat-"gelişmiş" kapitalist Batı Bloğu (NATO Paktı) arasındaki mücadeleden oluşuyordu. Bu iki kutup arasında cereyan eden Soğuk Savaş sosyalist Doğu Bloğunun ve akabinde SSCB'nin dağılmasıyla sona erdi.

Yeni Tezler

İki kutuplu dünya düzeninin ortadan kalkmasıyla "ne olacak bu dünyanın hali?" sorusu muhtelif teoriler esasında cevaplandırılmaya çalışıldı. Bu "x" teorilerinin muzaffer bloğun lider ülkesi olan ve dünyadaki tek süper güç vasfını kazanan ABD kaynaklı olması beklenebilirdi. Nitekim böyle oldu. ABD liderliğinde bir "yeni dünya düzeni" olacağı iddiasındaki kibirli muzafferiyet, dünyanın birçok bölgesinde meydana gelen savaş ve iç savaşlarla oluşan "yeni dünya düzensizliği" ne bir nizam ve intizam verme anlayışına dönüştü. Bu meydana tarihin sonu, medeniyetler çatışması, yaklaşan anarşi, düşük yoğunluklu çatışma, sınırsız dünya, küreselleşme, kontrolden çıkmış dünya, moleküler iç savaş, post-modern savaş gibi adlarla ifade edilen teoriler gündeme geldi. Zikredilen teorilerden "tarihin sonu" tezini açarak devam edelim.

"Tarihin Sonu" mu?

Esasen tarihin sona erdiği veya ereceği iddiası, yeni bir iddia değildir. Fakat dünya özellikle 1950 sonrası birçok şeyin sona erdiği iddialarına şahit oldu: İdeolojilerin sonu, devrimin sonu, öznenin sonu, toplumsalın sonu, vs. Bu "son" arayışı dünyanın sonuna ilişkin dinî anlayışın laikleşmiş bir türevidir.

Francis Fukuyama'nın tarihin sonu tezi modern liberalizmin bütün ideolojiler karşısında muzaffer olduğu iddiasıdır. Buna göre, liberalizmin çözemediği veya çözemeyeceği bir meseleyi çözebilecek hiç bir muhalif ideoloji yoktur. Bu anlamda tarih bitmiştir; artık tarih yapacak, bir meseleyi çözerek "di"li geçmiş zamana gönderecek bir özne yoktur. Özetle artık tarihe ihtiyaç kalmamıştır. Belki de insanların tarihin olmayışından, rahatlıktan kaynaklanan iç sıkıntısıyla yeniden tarihe dönme-leri mümkün olabilecektir. Fukuyama Batı'yı ve liberalizmi esas alan bir tarih okumasıyla Batı dışındaki dünyanın ve liberalizmin dışındaki ideolojilerin tarih çamurlarında debelendiğini, dünyaya hitap edemediklerini ve önlerinde ancak Batı tarihini taklit etme seçeneğinin bulunduğunu söylemektedir.

Samuel P. Huntington ise, medeniyetler çatışması teziyle dünyadaki mevcut medeniyetlerin Batı'yı taklit edemeyecek farklı zatiyetlere sahip olduğunu iddia eder. Huntington'a göre:

"Yenidünyada mücadelenin esas kaynağı öncelikle ideolojik ve ekonomik olmayacak. Beşeriyet arasındaki büyük bölünmeler ve hâkim mücadele kaynağı kültürel olacak. Millî devletler dünyadaki hadiselerin yine en güçlü aktörleri olacak fakat, global politikanın asıl mücadeleleri farklı medeniyetlere mensup grup ve milletler arasında meydana gelecek. Medeniyetlerin çatışması global politikaya hâkim olacak. Medeniyetler arasındaki fay hatları geleceğin muharebe hatlarını teşkil edecek. Medeniyetler arasındaki mücadele, modern dünyadaki mücadelenin evriminde nihaî safha olacak."

Huntington, Batı'nın dünya hâkimiyetini ve değerlerini tehdit eden diğer medeniyetleri ciddiyetle değerlendirecek stratejisini buna göre oluşturması gerektiğini iddia ediyor.

Huntington medeniyetler çatışması tezini esas olarak Batı için bir "strateji" belirleme kaygısıyla ifade etse de, tezin aynı zamanda "tarih" ve "siyaset felsefesi" tartışmalarını tahrik edeceği de açıktır. O yüzden medeniyetler çatışması tezinin esas olarak stratejik bir karakteri olduğu ihmal edilmeden, tarih ve siyaset felsefesi sahalarına sirayet edecek boyutları dikkate alınmalıdır. Bu üç boyuttan herhangi birinin ihmali meselenin künhüne vakıf olmayı zorlaştıracaktır.

“Medeniyetler Çatışması” Yeni Bir Haçlı Seferi mi?

İtalyan bilim adamı G. Sacco, Huntington'ın tezini eleştiriye bir hatırlatma ile başlıyor: Huntington'ın makalesi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında G. Kennan'ın aynı dergide, yani *Foreign Affairs*'de M.X. imzasıyla çıkan ve Soğuk Savaş dönemini başlatan anti-Sovyetik makalesine benzemektedir. Sacco, "Medeniyetler Çatışması"nı yeni bir haçlı seferi için silahlara çağrı, bir savaş çılgılığı, bir slogan olarak nitelendiriyor. Huntington'ın analitik akla değil, insanın mensubu olduğu grup reflekslerine hitap ettiğini ve ABD'deki siyasî iklimin öncü işaretlerini verdiğini ifade eden Sacco, bu düşünceleri gerçekçi bulmamakla beraber, sırf tekrar edile edile normal hale gelecek ve gerçekleşebilecek kehanetler haline dönüşebileceğini iddia ediyor.³ Taner Timur'un isabetle kaydettiği üzere bu tavır, bizi Huntington'ın iddiasını görmezden gelerek tartışmamaya sevk edebilir. Hâlbuki bunun yerine tartışarak tahlil etmek, çelişki ve yanlışlarını sergilemek; konuyu verimli bir vadiye iskân etmek daha doğru bir tavır olacaktır. Huntington'ın İslâm medeniyetine yönelik menfi bakış açısı ve Türkiye'yi medeniyetler karşısında en fazla "bölünmüş ülke" olarak değerlendirmesi, bu konunun ciddiyetle ele alınması gerektiğini ziyadesiyle göstermektedir.

³ Aktaran Taner Timur "İktisadi Kalkınma, Siyasal Rejimler ve Demokrasi Krizi", *Marksizm ve Gelecek*, Kış 1996, s. 31-32.

Huntington'ın medeniyetler çatışması tezi de esasen yeni bir tez değildir, ondan birkaç sene evvel Bernard Lewis tarafından da dile getirilen bu tezin asıl sahibi Arnold Toynbee'dir.⁴

Bu noktaya daha sonra dönmek üzere medeniyetler çatışması tezinin değerlendirilmesinde Karl Marks'ın şu uyarısını dikkate almalıyız:

"Gündelik yaşamda herhangi bir tüccar, bir kimsenin olduğunu iddia ettiği ile gerçekten olduğu arasında ayırım yapmasını çok iyi bilir, ama bizim tarihimiz henüz bu basit bilgiye ulaşamamıştır. Bizim tarihimiz, her çağ için o çağın kendisi hakkında söylediklerine ve beslediği kuruntulara hemen inanır."⁵

Hemen inanmamak ve iddia edileni değil, gerçekte olanı aramak şimdi moda olan tavırla failin sadece "niyetini" anlamakla mümkün olmaz. Failin fiilini bir yana bırakarak niyetiyle meşgul olmak, bizi sosyolojik zeminden kopan bir söylem analizine mahkûm edebilir.⁶ Mecelle'nin "Niyetler batınıdır, amellere göre karar verilir" hükmü, bizim değerlendirmemizde de geçerlidir. Buradaki "amel", "toplumsal" ve "tarihî" bir zeminden ve o zeminde neşet eder. Tarihî ve toplumsal zeminden bağımsız olarak "niyet" anlaşılamayacağı gibi söylem de anlaşılamayacaktır.

Tarihî ve toplumsal zeminden ne kastettiğimizi tasrih ederek devam edelim. Birbirinden farklı tarihlerden değil, modernlikle tekleşmiş bir tarihten ve tarihle tedahül ilişkisinde olan bir toplumdan bahsediyoruz. Modernlik veya ona tam tekabül etmese de, ana karakteri ve koordinatları itibariyle önemli farklılıklar taşımayan kapitalizm, Batı Avrupa'da ortaya çıktıktan sonra Wallerstein'ın belirttiği üzere bir dünya sistemi olmak iradesini içinde barındırdığından, bütün dünyaya yayılmıştır. Bu yayılma, kendiliğinden kaynaklanan bir etkinlikle değil eski rejimin ve yapıların tasfiyesi pahasına, yer yer savaflara da varabilen mücadelelerle olmuştur. Kapitalizmin yayılışı ve bir dünya sistemi haline gelişi karşısında yenilen veya en hafif tabiriyle etkilenen toplumlar, var olabilmek için modernlik halini kendi coğrafyalarında yaratmak istemişlerdir.

Modernlik halinin algılanışından yeniden yaratılışına kadar, birçok konuda, modernleşme hareketlerinin ürünleri ile modernliğin orijinal ürünleri arasındaki esaslı farklılıkların mevcudiyeti inkâr edilemez. Bu farklılaşmada toplumsal formasyonların ve aktörlerin farklı olmalarının yanı sıra, modernleşmeye çalışan ülkelerin yönetici elitlerinin modernleşmeyi geleneksel zihniyet kalıpları ve topluma bakışları esasında bir tür kontrol aracına ve sürecine dönüştürmüş olmalarının payı büyüktür. Hatta bu durum öylesine bir hal almıştır ki, "modernleş-

⁴ Toynbee'nin bu kitapta yer alan "Medeniyetler Karşılaşması" makalesine bakılabilir. Ancak Toynbee'nin bu konuda yazdığı başka metinler de vardır.

⁵ Karl Marks, *Alman İdeolojisi*, (Çev. Sevim Belli), Sol Yayınları, Ankara-1987, s.74.

⁶ Metin Çulhaoğlu, *Bin Yıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu*, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1997, s. 292-294.

me" olarak adlandırılan süreç Batı Avrupa'daki "büyük dönüşümün" bir sonucu olarak değil, bağımsız bir süreçmiş gibi değerlendirilebilmiştir. Böylece "(...) bizim tarihimizin de gerçek tabanını oluşturan Avrupa tarihi, kendi çelişkileri içerisinde ve doğrudan sorgulama konusu olmamış, onun 'Tanzimatçı' sonuçlarının çözülmesi çabalarıyla yetinilmiştir. Sanıyorum ki bir türlü 'Batılı' olamayışımızın nedenlerinden biri de budur."⁷

Bağnaz Bir Tez: Demokrasi Sadece Protestanlarındır

Türkiye Huntington'ın bakış açısına yabancı değildir, daha önce de Toynbee tarafından ifade edilen tezin, siyasetçiler düzeyindeki bir tartışmasını buraya aktarmak yararlı olacaktır. 14 Mayıs 1950 seçimlerini Demokrat Parti'nin kazanmasıyla Çankaya'daki Cumhurbaşkanlığı köşkünden ayrılacak olan İsmet İnönü, köşkteki son gecesinde CHP'nin önde gelen yöneticilerine bir veda yemeği verir. Bu gecede söz alan Faik Ahmet Barutçu Toynbee'nin demokratik rejimin belirli bir medeniyet düzeyinin rejimi olduğu, Doğu'da kurulamadığı düşüncesine atıfta bulunarak, bu düzey yakalanmadan, sadece iyi niyetlerin diktatörlüğe karşı bir güvence teşkil edemeyeceğini söylüyor. Sözü 14 Mayıs 1950 seçimlerine getiren Barutçu seçimlerde CHP'yi yikanın "devrime düşman olan kara kuvvet" olduğunu, Konya'da CHP'ye oy vermenin günah olmadığına ilişkin müftülükten fetva alıp, köylerde yayınlamak zorunda kaldıklarını ifade ediyor. Böyle bir toplumda rejim, "sözü ayağa düşürebilir". Ayak takımı toplum hayatına yeni bir şekil vermek isteyince, barış ve düzen ihtiyacı ortaya çıkar ve baştakiler Türkiye'yi başka bir yönetime, yani demokratik olmayan bir yönetime dönüştürebilir. Faik Ahmet Barutçu'nun bu değerlendirmesine İsmet Paşa şu cevabı verir:

"-Toynbee, bu yeni rejimin (demokrasinin-M.Y.) bir Protestan-Hristiyan rejimi olduğunu söyler. Müslümanların bu rejimi kuramayacağı düşüncesindedir, ama bu onun bağnaz yanıdır."⁸

İsmet Paşa'nın işaret ettiği bu "bağnazlık" hâlâ karşımıza çıkabilmektedir. Mamefih bu bağnazlık sadece bağnazlık olsun diye ortaya çıkmıyor, bağnazlığın arkasındaki güç ve çıkar ilişkileri anlaşılmadıkça gerçek tam olarak görülemez. Huntington'da yeniden zuhur eden "oryantalizm" Pierre Beaudet'in ifadesiyle "doğu"ya karşı "modernlik"⁹ iddiasını bu kez ciddi olarak tartışılıyor. Bassam Tibi medeniyetler çatışma-

⁷ T. Timur, *A.g.m.*, s. 21.

⁸ Faik Ahmet Barutçu, *Siyasî Hatıralar* (1939-1954), Milliyet Yayınları, İstanbul 1977, s. 428.

⁹ Bu konuda Pierre Beaudet'nin bu kitapta yer alan makalesine bakılabilir. Beaudet'nin makalesinde atıfta bulunulan oryantalizmin iki ciddi eleştirisi Türkçeye çevrilmiştir. Thierry Hentch, *Hayali Doğu*, (Çev. Aysel Bora), Metis Yayınları, İstanbul, 1996; Martin Bernal, *Kara Atena*, (Çev. Özcan Büze), Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998. Bu kitaplardan *Kara Atena*, belki de Kaynak Yayınları'ndan çıktığı için, lâıyk olduğu ilgiyi göremedi.

sının icat edilmediğini, daha ziyade suistimal edildiğini ve demokrasinin medeniyetler arasında köprüler kurabileceğini ileri sürüyor.¹⁰

Sonuç

Bu suistimal, Batıda bilhassa 11 Eylül 2002'deki şiddet eylemleri sonrasında giderek artan bir İslâmofobi olarak ortaya çıkmaktadır. Medeniyetler Çatışması tezi, İslâmofobiye besleyen ve arkasına siyasi bir destek ve derinlik veren bir rol oynamıştır. İslâmofobiyle mücadele, arkasındaki bu siyasi destek ve stratejiyle de mücadeleyi icap ettirir.

KAYNAKLAR

- AKTAY, Yasin, "Eskatolojilerin Sonu'ndan Çatışmanın Devamına", *Medeniyetler Çatışması*, (içinde), ss. 547-556., 10 Baskı, Vadi Yayınları, 2008.
- BARUTÇU, Faik Ahmet, *Siyasî Hatıralar* (1939-1954), Milliyet Yayınları, İstanbul 1977.
- BERNAL, Martin, *Kara Atena*, (Çev. Özcan Büze), Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998.
- CANGIZBAY, Kadir, *Hiç Kimsenin Cumhuriyeti*, Ütopya Yay., Ankara, 2000.
- ÇULHAOĞLU, Metin, *Bin Yıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu*, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1997.
- GÜNDÜZ, Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara 1998.
- HENTCH, Thierry, *Hayali Doğu*, (Çev. Aysel Bora), Metis Yayınları, İstanbul, 1996.
- MARKS, Karl, *Alman İdeolojisi*, (Çev. Sevim Belli), Sol Yayınları, Ankara, 1987.
- Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*, Risale Yayınları, İstanbul 1991, Cilt:2.
- Temel Türkçe Sözlük*, Tercüman Gazetesi Yayınları, (Redaktör: Doç. Dr. Mertol Tulum), İstanbul 1986, Cilt:3.
- TIBI, Bassam, "İslâm Uygarlığında Sivil Toplumun Kültürel Dayanağı: İslâm ve Demokrasi-Uygarlıklar Arasında Köprüler", *Sivil Toplum, Demokrasi ve İslâm Dünyası*, (Çev. Ahmet Fethi), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999.
- TİMUR, Taner, "İktisadi Kalkınma, Siyasal Rejimler ve Demokrasi Krizi", *Marksizm ve Gelecek*, Kış 1996, s. 31-32.
- WALT, Stephen M., "Uluslararası ilişkiler: Bir Dünya Binbir Kuram" (Çev. Başak Çalı), *Foreign Policy*, (Türkiye), Bahar 1998.

¹⁰ Bassam Tibi, "İslâm Uygarlığında Sivil Toplumun Kültürel Dayanağı: İslâm ve Demokrasi-Uygarlıklar Arasında Köprüler", *Sivil Toplum, Demokrasi ve İslâm Dünyası*, (Çev. Ahmet Fethi), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s. 31 vd..

Clash of Civilisations as a Resource by Which Islamophobia is Fed

Dr. Murat Yilmaz

ABSTRACT

Xenophobia and racism are two of the biggest problems of our age. Islamophobia which gradually increases in the West constitute an important part of this problem. The fact that Islami-phobia has increasingly turned into an ideology in the West has posed a threat not only for the Muslims living in the West but also for the Muslims living out of West. However, Islamophobia is not an ideology which has emerged recently. The efforts to make new strategies by means of making use of historical conflicts draw attention in the background of the attempts to make this ideology settled down.

After the cold war ended, the worries about in what way the balances built on a bipolar world would change led to the fear of chaos. After a short time, different theories were made about how to overcome this fear of chaos. USA, which became to only super power, was the resource of the expected theories against chaos after the fall of Iron curtain. Howev-

er, the arrogant triumphant in the claim that there would be a “new world order” led by USA turned in an understanding to rule the “new world disorder” which came into being with the wars and civil wars which appeared in many places around the world. In this context, new theories emerged with such names as the end of history, clash of civilisations, approaching anarchy, low intensity conflict, limitless world, globalisation, uncontrolled world, molecular civil war, post-modern war.

Among these theories, “Clash of Civilisations” can be considered as the guide of Islamophobia. “Clash of Civilisations” has been considered as a call of weapons, a battle cry and a slogan. Stating that Huntington did not address the analytical ration but he addressed the reflexes of people of groups to which they belong and it gave the preliminary signs for the change of political climate in USA, Sacco claims that he does not consider these opinions realistic but they can turn into prophecies which can be normalised and realised by means of being repeated too many times. Huntington’s negative opinion about the Islamic civilisation and his considering Turkey as the most “divided country” in the face of civilisations, shows highly need that this issue must be handle seriously.

Making assessment about the Clash of Civilisations theory which stands as a resource to Islamophobia, we need to avoid of believing it immediately and understand the difference between the claimed things and the reality. To understand this difference, not only the intention of the person in question but also his actions must be considered.

Considering the actions, it is seen that the thesis of Clash of Civilisations nurtures Islamophobia and plays role in providing a political support and deep understanding for it. Therefore, the fight against Islamophobia also needs fighting against this political support and strategy behind it.

Столкновение Цивилизаций - Как Один из Источников, Питающих Исламофобию

Доктор Йылмаз Мурат

РЕЗЮМЕ

Враждебность к иностранцам и расизм является важной проблемой нашего времени. Одной из важных составляющих данной проблемы является Исламофобия, которая на Западе с каждым днем становится сильнее. Исламофобия, как быстро развивающаяся на Западе идеология, угрожает как Мусульманам, проживающим на Западе, так и Мусульманам, проживающим за пределами. Но Исламофобия не является идеологией, появившейся недавно. На заднем плане попыток распространения данной идеологии привлекает внимание создание новых стратегий на основе исторических работ.

После холодной войны мысль об изменении равновесия, созданного при двухполюсном мире, зародила страх о хаосе. В кратчайшее время были выдвинуты разные теории по преодолению страха хаоса. После того как рухнул Железный Занавес источником теорий по преодолению страха хаоса была новая супер сила - США. Но высокомерный победоносный

подход «нового порядка мира» под лидерством США превратился в понятие приведения порядка «в новом мире, не имеющем порядка», так как в разных регионах мира шли войны и часть стран переживали внутренние беспорядки. В свете всего происходящего, начали выдвигаться новые теории; «конец истории», «столкновение цивилизаций», «надвигающаяся анархия», «малые конфликты», «неограниченный мир», «глобализация», «неконтролируемый мир», «молекулярная внутренняя война» и «пост-модерн война».

Среди указанных теорий предшественником Исламофобии можно назвать «столкновение цивилизаций». «Столкновение цивилизаций» было как бы зовом к вооружению для нового Крестового Похода, криком войны, новым лозунгом. Сакко оценивал работу Хантингтона, не отвечающей аналитической мысли, а отвечающей рефлексам группы, членом которой является человек, и что указанная работа давала первые сигналы политической обстановки в США. Не смотря на то, что он находил эту работу нереальной, он утверждал, что повторяя указанную мысль, можно создать предсказание, которое сбудется. Отрицательный взгляд Хантингтона к Исламской цивилизации и обозначение им Турции, «разделившейся страной» перед цивилизациями, больше чем другие страны, показывает нам, что нужно серьезно задуматься над этим вопросом.

Оценивая теорию «Столкновения цивилизаций», являющуюся источником Исламофобии, не надо верить всему и понять, что правда, а что является всего лишь утверждением. Что бы понять данную разницу, необходимо смотреть не только на намерения написавшего, но а так же на его действия.

Если посмотреть на действия, то становится ясно, что теория «Столкновение цивилизаций» питает Исламофобию и создавая политическую поддержку, мысль делает более глубокой. Поэтому борьба с Исламофобией, требует борьбу с поддерживающими политическими силами и стратегией.